

1. PRÁVNÍ POSTAVENÍ LIKVIDÁTORA

1.1. Charakteristika likvidátora

Specifické situaci, do níž se právnická osoba svým zrušením a vstupem do likvidace dostává, odpovídá i **změna její vnitřní organizační struktury**. Naplnění funkcí likvidace vyžaduje, aby byla jejím řízením pověřena osoba se zvláštním postavením, kterou občanský zákoník označuje jako **likvidátora**. Základním posláním likvidátora je realizovat likvidaci v optimálním časovém režimu, s respektováním práv všech věřitelů a s dosažením maximální výše likvidačního zůstatku.

Na rozdíl od dřívější úpravy v § 71 odst. 5 obch. zák. nestanoví občanský zákoník výslovně, že likvidátor je orgánem likvidované právnické osoby. Budeme-li však vycházet z obecných ustanovení o právnických osobách, můžeme dovodit, že právní úprava založená u právnických osob na teorii fikce předpokládá, že tvorba a vyjadřování jejich vůle bude svěřena fyzickým osobám, které obsazují jednotlivá funkční místa v organizačních strukturách vytvářených uvnitř právnických osob. Architektura těchto struktur je dána jednak zákonnými požadavky, jednak je vyjádřením vlastní vůle členů právnických osob vtělené do zakladatelského právního jednání (u obchodních korporací společenské smlouvy, stanov nebo zakladatelské listiny). Základní jednotku těchto struktur označuje občanský zákoník jako **orgán právnické osoby** a rozlišuje orgán **individuální** nebo **kolektivní** v závislosti na tom, zda je obsazen jedním nebo více členy (§ 152 odst. 1 obč. zák.). Aplikováno na postavení likvidátora vyplývá z uvedené úpravy, že likvidátor je **individuálním orgánem likvidované právnické osoby**. Povinnost jej ustanovit je dána zákonem (§ 189 odst. 1 obč. zák.) a zákon též svěřuje likvidátorovi rozhodování za likvidovanou právnickou osobu. Občanský zákoník při tom připouští i obsazení likvidátorského orgánu více likvidátory, kteří tvoří v tomto případě **orgán kolektivní**.⁹⁴ Vznik kolektivního orgánu vyplývá v tomto případě z výslovné úpravy v § 190 obč. zák.

Individuální likvidátor nebo likvidátoři tvořící kolektivní orgán jsou do své funkce povoláváni rozhodnutím příslušného orgánu právnické osoby. Ve smyslu § 152 odst. 2 obč. zák. jsou proto **členy voleného orgánu**, na něž dopadají všechny zákonné požadavky podmiňující vznik jejich funkce. (Bližší výklad k těmto požadavkům viz dále v kap. 3.)

⁹⁴ Obdobné závěry JOSKOVÁ, L. in JOSKOVÁ, L., PRAVDOVÁ, M., ZACHARDOVÁ, L., *Likvidace obchodních společností*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 24, HOLEJŠOVSKÝ, J. in LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 967.

I pro likvidátora platí, že **vykonává svou funkci osobně** (§ 159 odst. 2 obč. zák.). Osobní výkon funkce při tom neznamená, že by likvidátor nemohl provádění některých dílčích kroků v likvidaci svěřit jiným orgánům nebo zaměstnancům právnické osoby. Přenesení úkolů jej však nezbavuje povinnosti kontroly nad výkonem svěřených činností a přijetí nápravných opatření, pokud by průběh likvidace nebyl v oblastech přeneseného výkonu likvidace uspokojující.

Pro **rozhodování likvidátorů jako kolektivního orgánu** platí § 156 obč. zák. – likvidátoři rozhodují ve sboru, pro přijetí rozhodnutí je nutné, aby byla přítomna většina likvidátorů, a rozhodnutí se přijímá většinou hlasů přítomných. Požadavku osobního výkonu funkce (§ 159 odst. 2 obč. zák.) potom odpovídá i osobní hlasování, každý likvidátor má jeden hlas. I když občanský zákoník (§ 158 odst. 1) dovoluje, aby zakladatelské právní jednání stanovilo vyšší počet zúčastněných pro schopnost kolektivního orgánu usnášet se, popř. též vyšší počet hlasů nutných pro přijetí rozhodnutí nebo postup, kterým lze způsob rozhodování kolektivního orgánu měnit, nepředpokládáme, že by takové odchylky byly pro rozhodování kolektivitu likvidátorů praktické. Ve společenských smlouvách, stanovách nebo zakladatelských listinách obchodních korporací mohou být uvedeny podrobnosti pro regulaci rozhodovacích procesů v kolektivních statutárních orgánech. Tyto úpravy na kolektiv likvidátorů nedopadají, ledaže by to bylo výslovně v zakladatelských právních jednáních obchodních korporací uvedeno. I když takovou úpravu nelze vyloučit, opět se domníváme, že by nemusela být vždy přínosem, zejména pokud zdůrazňujeme, že likvidace by měla proběhnout rychle a postup likvidátorů by měl být flexibilní.

Ve vztahu ke třetím osobám je likvidátor též osobou, která **zastupuje likvidovanou právnickou osobu při jednání navenek a jeho projevy vůle jsou přičítány likvidované právnické osobě a zavazují ji**. Z hlediska konstrukce zastoupení a rozlišování typů zastoupení není zcela jasné, zda je likvidátor zákonným nebo smluvním zástupcem likvidované právnické osoby. Řešení této otázky by mohlo ovlivnit posuzování vzniku a zániku zastoupení i rozsahu zástupčího oprávnění a důsledků jeho překročení. Z pravidla v § 193 obč. zák. by bylo možno dovodit, že i v této otázce následuje likvidátor postavení statutárního orgánu. Postavení likvidátora však vykazuje významné odlišnosti zejména v působnosti omezené povahou a cílem likvidace, z níž je dovozována i omezenost zástupčího oprávnění likvidátora, proto by otázka povahy zastoupení likvidátorem měla být posuzována samostatně.

Jestliže by likvidátor měl být smluvním zástupcem likvidované právnické osoby, potom by jeho ustanovení i rozsah jednatelské působnosti měly být určeny autonomním projevem vůle členů k tomu příslušného orgánu likvidované právnické osoby, přičemž by záleželo pouze na jejich vůli, zda povolají likvidátora nebo zvolí pro realizaci likvidace jiné řešení. Je zřejmé, že tomu tak není. Povolání likvidátora je právní povinností členů příslušného orgánu, rozsah zástupčího oprávnění vyplývá ze zákonné úpravy a nelze jej ustanovujícím rozhodnutím nijak modifikovat. Povinnost mít likvidátora je zdůrazněna i tím, že ke jmenování likvidátora je oprávněn též soud, a to i bez návrhu, pokud ve zrušené právnické osobě, která vstoupila do

likvidace, nebyl povolán likvidátor. Domníváme se proto, že postavení likvidátora má velmi blízko k zákonnému zastoupení. Žádné pochybnosti však nevzbuzuje chápání **likvidátora jako zástupce *sui generis***. Nevylučuje to aplikaci všeobecných ustanovení o zastoupení (§ 436 – 440 obč. zák.) a upozorňuje současně na to, že zastoupení likvidátorem má specifické prvky. Zákon sice prikazuje, že likvidátor musí být povolán, avšak při dobrovolném vstupu do likvidace ponechává zcela na rozhodnutí příslušného vnitřního orgánu právnické osoby, jakým způsobem likvidátora ustanoví a jakou konkrétní osobu do této funkce zvolí. Ať již rozhodují o povolání likvidátora u obchodních korporací jejich společníci, či vnitřní orgány, vždy je toto rozhodnutí projevem svobodné vůle přiřítané korporaci a právní vztah likvidátora ke korporaci je vztahem regulovaným smlouvou. Rozsah jednatelského oprávnění likvidátora je sice určen zákonem (§ 196 odst. 1 obč. zák.) a zákon určuje i základní postupové kroky při likvidaci, ale rozhodnutí o tom, jak budou požadavky zákona naplněny, náleží likvidátorovi, který opět zcela svobodně určuje konkrétní opatření využitá při likvidaci.

Je-li likvidátorovi svěřeno řízení likvidace a zastupování právnické osoby v likvidaci navenek, nabývá tím postavení, které má při běžné činnosti právnické osoby její statutární orgán. Tento závěr podporuje i výslovné ustanovení § 193 obč. zák., které dále určuje, že tohoto postavení nabývá likvidátor okamžikem svého povolání. Výkon působnosti likvidátora potom podrobuje požadavku totožné **míry péče**, jaká je stanovena pro statutární orgány. Likvidátor obchodní korporace je proto povinen vykonávat svou funkci s **péčí řádného hospodáře**, což je ostatně míra péče uložená obecně všem členům volených orgánů právnických osob (§ 159 odst. 1 obč. zák.).

Likvidátorem může být **osoba fyzická**, výjimečně i **osoba právnická**. Příkladem ustanovení likvidátora – právnické osoby může být veřejná obchodní společnost, jejímiž společníky jsou výhradně právnické osoby. Pokud se v takové situaci ustanovuje likvidátor z řad společníků, musí jít o právnickou osobu, práva a povinnosti likvidátora potom bude vykonávat pověřený zmocněnec, kterým může být jen fyzická osoba. O výběru tohoto zmocněnce rozhoduje potom právnická osoba, která byla povolána do funkce likvidátora. Pro případ, že takového zmocněnce neustanoví, měl by činnosti příslušející likvidátorovi vykonávat člen statutárního orgánu právnické osoby povolán do funkce likvidátora (§ 154 obč. zák.). Vzhledem k významu funkce likvidátora předpokládáme, že u kolektivních statutárních orgánů bude přijato rozhodnutí o tom, že se jeden nebo někteří jejich členové pověřují výkonem funkce likvidátora pro celou likvidaci.

Práva a povinnosti likvidátora při likvidaci vyplývají ze zákona. Jeho povinnosti jsou určeny nepřímým ustanovením § 193 obč. zák., podle něhož likvidátor nabývá okamžikem svého povolání působnosti statutárního orgánu a za výkon funkce odpovídá stejně jako člen statutárního orgánu. Z citovaného ustanovení lze dovodit, že **likvidátor je povinen provést likvidaci v optimálním časovém režimu** tak, aby uspokojil pohledávky věřitelů a zachoval maximum likvidačního zůstatku pro rozdělení mezi společníky či členy právnické osoby, popř. pro naplnění požadavků uložených zvláštními zákony některým formám právnických osob. Občanský zákoník

sám ukládá potom likvidátorovi řadu konkrétních povinností spojených zejména s jednotlivými postupovými kroky při likvidaci, např. povinnost přednostního uspokojení zaměstnanců, notifikační povinnosti ve vztahu k věřitelům, povinnost podat insolvenční návrh, pokud zjistí, že likvidovaná právnická osoba je v úpadku.

Základním právem likvidátora je obdržet za provedení likvidace odměnu, jejíž výši a způsob výplaty určuje likvidátorovi ten, kdo jej povolal (§ 195 obč. zák.).

Bližší úprava práv a povinností likvidátora může být sjednána ve smlouvě, kterou uzavírá likvidátor s likvidovanou právnickou osobou. Taková smlouva umožňuje zachytit organizační podrobnosti likvidace a posílit právní jistotu likvidátora i likvidované právnické osoby ohledně doby a nákladů likvidace i ohledně konkretizace vzájemných povinností a posuzování jejich případného porušení. Z obecného pohledu by to svým charakterem byla **nepojmenovaná úplatná smlouva**, jejíž obsah se nepřibližuje žádnému ze smluvních typů upravených občanským zákoníkem. Od příkazní smlouvy se liší především autonomním rozhodováním likvidátora o průběhu likvidace, od smlouvy o dílo integrací likvidátora do struktur právnické osoby a prováděním likvidace s využitím prostředků likvidované právnické osoby a na její účet. U likvidace obchodních korporací by likvidátor uzavíral obdobně jako členové volených orgánů korporací **smlouvu o výkonu funkce**.

Ustanovení občanského zákoníku o přechodu působnosti statutárního orgánu na likvidátora a rovněž o kritériích pro posouzení řádného průběhu funkce patří ke **statusovým ustanovením**, orgány likvidované právnické osoby proto nemohou svým rozhodnutím tato ustanovení vyloučit nebo zmírnit jejich požadavky. Obdobně tak nemohou učinit ani členové právnické osoby svým ujednáním. Ve směru zpřísnění by však zákonná ustanovení modifikovat mohli.

2. VZNIK FUNKCE LIKVIDÁTORA

2.1. Právní úprava povolání likvidátora

Při vstupu do likvidace je podle výslovné úpravy v § 189 odst. 1 obč. zák. každá právnická osoba povinna ustanovit likvidátora. Citované ustanovení svěčuje působnost k povolání likvidátora obecně příslušnému orgánu právnické osoby a ponechává tak na speciálních právních předpisech, popř. na ujednání v zakladatelském právním jednání, který vnitřní orgán právnické osoby bude uvedenou působností realizovat. Rozhodnutí, kterým bude určena osoba likvidátora, je sice samostatným rozhodnutím příslušného orgánu právnické osoby, je však spjato s právní skutečností, kterou byla právnická osoba zrušena, neboť **způsob zrušení předurčuje též způsob povolání likvidátora:**

- je-li právnická osoba zrušena právním jednáním jejího orgánu nebo souhlasným projevem vůle jejích členů, ustanovuje likvidátora tento orgán nebo všichni členové právnické osoby,
- při zrušení spojeném s uplynutím doby nebo dosažením účelu, pro který byla právnická osoba ustavena, povolává likvidátora rovněž k tomu příslušný orgán právnické osoby,
- rozhoduje-li o zrušení právnické osoby orgán veřejné moci (soud), jmenuje též likvidátora. Tento postup se uplatňuje ve dvou různých situacích: pokud ve zrušené právnické osobě nebyl jmenován likvidátor příslušným orgánem bez zbytečného odkladu a pokud o zrušení společnosti a jejím vstupu do likvidace rozhoduje soud.

Mohou se uplatnit i postupy upravené zvláštními zákony, např. podle § 123 zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, jmenuje likvidátora tuzemské pojišťovny, která byla zrušena s likvidací, Česká národní banka, tedy orgán státního dohledu.

Jméno a sídlo nebo adresa místa pobytu, popř. bydliště likvidátora (likvidátorů), popřípadě jméno a adresa místa pobytu, popř. také bydliště, osoby, která bude vykonávat činnost likvidátora za právnickou osobu, je nutno **zapsat do veřejného rejstříku**, zápis má **deklaratorní účinek**.

2.2. Povolání likvidátora orgány obchodní korporace

Obecná povinnost ustanovit likvidátora rozhodnutím příslušného vnitřního orgánu dopadá i na všechny obchodní korporace. Ustanovení likvidátora je velmi významné rozhodnutí, které může ovlivnit konečnou velikost likvidačního zůstatku, a tedy i míru zhodnocení investice společníků v činnosti obchodní korporace, popř. zhodnocení přínosu jeho osobní činnosti ve prospěch korporace. Tato skutečnost vede k úvaze, že by o ustanovení likvidátora měli rozhodovat **společníci**, popř. **nejvyšší orgán korporace** složený ze společníků. Zdůrazníme-li však hledisko rychlosti a efektivity průběhu likvidace, budeme při ustanovení likvidátora preferovat pružnost rozhodování. Výsledkem této úvahy je potom možnost oddělit rozhodování o zrušení korporace a jejím vstupu do likvidace, které jako statusové náleží nejvyššímu orgánu korporace, od rozhodování o povolání likvidátora, které bude svěřeno **výkonnému orgánu korporace** a bude součástí jeho oprávnění operativního řízení činnosti korporace. Již tyto úvahy napovídají, že volba optimálního způsobu povolání likvidátora bude v každé konkrétní obchodní korporaci věcí ujednání ve společenské smlouvě nebo stanovách, přičemž je ještě nutno respektovat, zda má být likvidátor povolán v osobní nebo kapitálové obchodní společnosti či v družstvu.

U **osobních obchodních společností**, jejichž společníkům zákon svěřuje rozhodování o všech věcech společnosti (§ 105 z. o. k.), rozhodují o osobě likvidátora primárně **všichni společníci** souhlasným projevem vůle. Zákon však výslovně dovoluje, aby společenská smlouva upravila jiný způsob rozhodování. Z povahy věci by v úvahu přicházelo většinové rozhodování nejvyššího orgánu společnosti, který je tvořen všemi společníky (§ 44 odst. 1 z. o. k.), a to hlasováním. Společenská smlouva by zde měla určit, že se bude rozhodovat většinově, a upravit, za jakých podmínek je nejvyšší orgán společnosti schopen se usnášet a kolik hlasů je zapotřebí k přijetí rozhodnutí o povolání likvidátora. Pokud by společenská smlouva neobsahovala pravidla pro schopnost usnášení a hlasování, bylo by nutno vycházet z úpravy jednání kolektivního orgánu v § 156 odst. 1 obč. zák. – orgán je schopen se usnášet za účasti poloviny členů a rozhoduje prostou většinou hlasů zúčastněných. Vzhledem k velmi obecně formulovanému pravidlu o možnosti odchýlné úpravy ve společenské smlouvě nemůžeme vyloučit, že společníci ujednají ve společenské smlouvě i postup naprosto odlišný – odchýlí se např. od zásady rovnosti hlasů společníků a přiznají některým z nich větší počet hlasů, nebo svěří rozhodnutí o povolání likvidátora společníkům, kteří jsou statutárním orgánem společnosti.

Zákonné pravidlo vyjádřené v § 105 z. o. k. platí pro veřejnou obchodní společnost i komanditní společnost. U komanditní společnosti jsou však rozhodovací procesy modifikovány přítomností dvou druhů společníků, komanditistů a komplementářů. Nebude-li proto likvidátor povolán souhlasným projevem vůle všech společníků a bude-li se o jeho povolání rozhodovat hlasováním nejvyššího orgánu společnosti, budou obě skupiny společníků hlasovat odděleně. Přijetí rozhodnutí

vyžaduje potom souhlas nadpoloviční většiny hlasů přítomných společníků obou skupin, komplementářů i komanditistů (§ 125 odst. 2 z. o. k.).

U **kapitálových společností** se zákonné řešení příklání spíše k rychlosti a efektivitě průběhu likvidace a upravuje podle toho i rozhodování o zrušení společnosti s likvidací a způsob povolání likvidátora. U obou kapitálových společností jsou tyto rozhodovací procesy v úpravě působnosti valné hromady jako nejvyššího orgánu společností odděleny, úprava však není zcela jednoznačná a může vzbuzovat interpretační pochybnosti.

U **společnosti s ručením omezeným** je rozhodnutí o zrušení společnosti svěřeno valné hromadě pouze tehdy, určí-li tak společenská smlouva [§ 190 odst. 2 písm. f) z. o. k.]. Vzhledem k tomu, že rozhodnutí o zrušení společnosti je rozhodnutí o základní statusové otázce, zastáváme názor, že zrušit společnost mohou primárně všichni společníci svým souhlasným projevem vůle, obdobně jako svým souhlasným projevem vůle společnost zakládali. Valná hromada může svým rozhodnutím zrušit společnost pouze tehdy, svěří-li jí působnost k takovému rozhodnutí společenská smlouva. Rozhodnutí o zrušení společnosti se bude přijímat hlasováním, jehož pravidla zákon upravuje v § 171 a 172: k rozhodnutí je třeba alespoň dvoutřetinové většiny hlasů všech společníků a rozhodnutí se osvědčuje veřejnou listinou.

Volba likvidátora je sice v zákoně upravena totožně [§ 190 odst. 2 písm. d) z. o. k.], avšak navazující pravidla pro rozhodování již zákon neobsahuje a povolání likvidátora také nelze označit za rozhodnutí, které by mělo takový význam jako rozhodnutí o zrušení společnosti. Dovožujeme z toho, že věcně lze odůvodnit dva názory na to, kdo rozhoduje o povolání likvidátora, nepatří-li toto rozhodnutí do působnosti valné hromady:

- 1) likvidátor je pro ochranu práv společníků na likvidační zůstatek klíčovou osobou, je proto možno se domnívat, že **likvidátor bude povolán projevem vůle všech společníků návazně na rozhodnutí o zrušení společnosti s likvidací**. Tento způsob povolání likvidátora je logický pro okamžik vstupu do likvidace, pokud by však v jejím průběhu funkce likvidátora skončila, jeví se takový postup jako poněkud složitý a nepružný.
- 2) Druhá varianta výkladu se opírá o pravidlo o tzv. zbytkové působnosti v § 163 obč. zák. a vyplývá z ní, že **k povolání likvidátora je příslušný statutární orgán společnosti**. Tento postup sice není přímo svázán s rozhodnutím o zrušení společnosti a jejím vstupu do likvidace, nepůsobí to však problém, protože do okamžiku povolání likvidátora vykonává jeho působnost statutární orgán (§ 189 odst. 2 obč. zák.). Postup též dovoluje velmi pružně povolat nového likvidátora, pokud by funkce původního v průběhu likvidace zanikla. Negativním rysem je nižší míra ochrany zájmů společníků, zejména společníků menšinových.

Pokud by společenská smlouva svěřovala volbu a odvolání likvidátora do působnosti valné hromady, je režim rozhodování valné hromady totožný s režimem pro volbu a odvolávání jednatele. Valná hromada rozhoduje v základním režimu,

tedy prostou většinou hlasů přítomných společníků, přičemž je valná hromada schopna se usnášet, jsou-li přítomni společníci, kteří mají alespoň polovinu všech hlasů. Toto rozhodnutí valné hromady nevyžaduje osvědčení notářským zápisem. I v tomto případě je však zákonná úprava dispozitivní a společenská smlouva, která svěřila volbu a odvolání likvidátora do rozhodovací působnosti valné hromady, může upravovat i jiný režim rozhodování valné hromady.

Nastíněné problémy hovoří jednoznačně pro požadavek precizní a předvídaté úpravy zmíněných otázek ve společenské smlouvě.

U **akciové společnosti** je situace odlišná – rozhodnutí o zrušení společnosti je svěřeno do výhradní působnosti valné hromady [§ 421 odst. 2 písm. j) z. o. k.], působnost jmenovat likvidátora má však valná hromada, jen určí-li tak stanovy [§ 421 odst. 2 písm. k) z. o. k.]. Režim rozhodování valné hromady by zde byl obdobně jako u společnosti s ručením omezeným v základním zákonném modu, tj. valná hromada je schopna usnášet se, pokud jsou přítomni akcionáři vlastníci akcie, jejichž jmenovitá hodnota nebo počet přesahuje 30 % základního kapitálu a rozhodnutí je přijímáno většinou hlasů akcionářů přítomných na valné hromadě. Osvědčení rozhodnutí notářským zápisem není třeba. Zákonné pravidlo má opět dispozitivní povahu, tj. způsob rozhodování může být nastaven ve stanovách jinak.

Při existenci velkého množství akcionářů a jejich jen velmi volné vazbě na společnost⁹⁵ nelze předpokládat, že by rozhodnutí o povolání likvidátora měli činit všichni akcionáři, nýbrž je zde zcela opodstatněný závěr o tom, že při neexistenci úpravy ve stanovách ustanovují likvidátora svým rozhodnutím členové statutárního orgánu v rámci zbytkové působnosti. Totožnému závěru nasvědčuje i velký počet akcionářů u některých společností a značně odlišné množství akcií, které tito akcionáři vlastní. Představa, že by k povolání likvidátora byl nutný shodný projev vůle všech akcionářů, neodpovídá proto realitě. V dualistickém systému je tedy k povolání likvidátora příslušné představenstvo, v monistickém systému není otázka zcela jasná. Nepřikláníme se k závěru, že by měl být příslušným statutární ředitel, domníváme se spíše, že o povolání likvidátora by měla rozhodovat správní rada, jejíž složení může rozhodně více odpovídat akcionářské struktuře společnosti. Této úvaze ostatně nasvědčuje i pravidlo svěřující do působnosti správní rady jakoukoli věc týkající se společnosti, pokud ji ovšem zákon nesvěřuje do působnosti valné hromady (§ 460 odst. 2 z. o. k.). Toto pravidlo můžeme považovat za speciální ve vztahu k § 163 obč. zák. vzhledem k zvláštnostem monistického řešení vnitřní struktury akciové společnosti. Nevylučujeme ani to, že by si akcionáři mohli dohodnout ve stanovách, že likvidátora bude v dualistickém systému povolávat dozorčí rada, obdobně jako může jmenovat členy představenstva.

U **družstev** určuje zákon jednoznačně, že likvidátora volí členská schůze družstva jako jeho nejvyšší orgán. Členská schůze rozhoduje též o zrušení družstva

⁹⁵ Na odlišnosti postavení akcionářů oproti postavení společníků ostatních forem obchodních společností upozorňuje PIHERA, V. K obecným limitům akcionářských práv. *Právní rozhledy*, 2007, č. 10, s. 361.

s likvidací, považujeme proto za praktické zařazení obou otázek na jednání totožné členské schůze. S ohledem na sociální funkce družstev a princip družstevní demokracie a samosprávy se domníváme, že přenesení působnosti k volbě likvidátora ve stanovách na představenstvo družstva jako jeho statutární orgán by neodpovídalo účelu a funkci družstva.

2.3. Jmenování likvidátora soudem

2.3.1. Důvody pro jmenování likvidátora soudem

Jmenování likvidátora soudem je mocenský zásah do průběhu likvidace, který je možný jen na základě zákonné úpravy a z důvodů určených zákonem. Právní úprava v § 191 obč. zák. zde rozlišuje následující situace:

1) Právnícká osoba vstoupila do likvidace, ale její příslušný orgán nepovolal likvidátora. Nejde při tom o dočasný stav, kdy lze očekávat, že osoba likvidátora bude v návaznosti na vstup do likvidace určena, jen tomu momentálně brání nějaká přechodná překážka (např. budoucí likvidátor se bude moci své funkce ujmout po dokončení jiných svých úkolů). V tomto případě vykonávají dočasně působnost likvidátora všichni členové statutárního orgánu (§ 189 odst. 2 obč. zák.). Jmenování likvidátora soudem je oproti tomu opatření, které svědčí o nestabilizovaných poměrech uvnitř právnícké osoby, v nichž je narušen výkon působnosti orgánů právnícké osoby, a proto je jejich rozhodování suplováno rozhodnutím soudu jako nezávislého a nestranného státního orgánu. Zásah státu do vnitřní sféry právnícké osoby se děje především z důvodu ochrany třetích osob – věřitelů, jejichž pohledávky by vnitřními problémy likvidované právnícké osoby mohly být ohroženy.

Zákon nestanoví pro soudní povolání **žádnou lhůtu**, podle níž by se mohly právnícké osoby orientovat (např. že soud ustanoví likvidátora svým rozhodnutím, pokud příslušný orgán právnícké osoby nepovolal likvidátora bez zbytečného odkladu). Praxe se bude patrně k takovému postupu uchýlovat, lze se domnívat, že i soud nejprve stanoví právnícké osobě ke jmenování likvidátora dodatečnou lhůtu. V časových dimenzích jmenování likvidátora soudem se budou též odrazet rozdílné skutkové okolnosti každého případu, zejména hospodářský stav likvidované právnícké osoby, důvody, pro které je likvidována, i důvody, pro které nedošlo k ustanovení likvidátora.

Je otázkou, zda máme k takto soudem jmenovanému likvidátorovi přistupovat jako k likvidátorovi jmenovanému dočasně do doby, než právnícká osoba povolá likvidátora řádným postupem, nebo zda má jmenování likvidátora soudem sankční povahu a jeho nahrazení likvidátorem povolaným příslušným orgánem právnícké osoby již nepřichází v úvahu. S ohledem na to, že náhradní řešení pro případ dočasné absence likvidátora zákon upravuje v § 189 odst. 2 i s ohledem

na to, že soud může likvidátora jmenovat i bez návrhu, popř. i bez souhlasu osob, které se mají likvidátorem stát, a takto jmenovaný likvidátor má zvláštní postavení, jak lze soudit z navazujícího § 192 obč. zák., se spíše přikláníme ke stanovisku, že jde o **mimořádné opatření**, které má do značné míry **sankční povahu**.

S tím souvisí i otázka, zda soudem jmenovaný likvidátor může být odvolán příslušným orgánem likvidované právnické osoby nebo zda sám může ze své funkce odstoupit prohlášením došlým právnické osobě (§ 160 obč. zák.) nebo postupem, který upravují speciální zákony (např. § 59 odst. 5 z. o. k.). Dotčené ustanovení občanského zákoníku se k této otázce vyjadřuje jakoby jen pro případ upravený v odstavci třetím, který upravuje jmenování likvidátorem člena statutárního orgánu i bez jeho souhlasu, pokud soudu nebyl podán jiný návrh nebo pokud takovému návrhu nebylo možno vyhovět. Je však nutno aplikovat pravidlo upravené v § 194 obč. zák., které stanoví výslovně, že jen soud je příslušný k odvolání likvidátora, kterého do funkce jmenoval.

Neřešena zůstává otázka, jak postupovat, pokud likvidátor sám chce ze své funkce odstoupit. Podle našeho názoru je postavení likvidátora jmenovaného soudem zcela mimořádné a naplnění smyslu jeho jmenování i činnosti vyžaduje, aby do jeho postavení mohl zasahovat opět pouze soud. Pokud likvidátora jmenovaného soudem může odvolat zase pouze soud, potom se domníváme, že též pouze soud jej může zprostit jeho funkce na jeho žádost a z důležitého důvodu, který bude muset likvidátor prokázat – bude muset prokázat, že na něm nelze spravedlivě požadovat, aby funkci vykonával. Jinak řečeno, považujeme pravidlo uvedené v závěru § 191 odst. 3 obč. zák. za pravidlo obecné, které se uplatní pro všechny situace uvedené v § 191 obč. zák., kdy dochází ke jmenování likvidátora rozhodnutím soudu. K jednoznačnějšímu výkladu snad dospějeme s pomocí konkrétních případů, s nimiž budou v budoucnu konfrontovány soudy a které též umožní lépe pochopit funkci všech pravidel uvedených v § 191 obč. zák.

2) Soud sám rozhodl o zrušení právnické osoby a jejím vstupu do likvidace.

Není na libovůli soudu, ve kterých případech právnickou osobu zruší a pošle do likvidace, nýbrž k tomu musí mít zákonem stanovené důvody. Nacházíme je v § 172 odst. 1 obč. zák. a pro obchodní korporace v § 93 z. o. k. Obě ustanovení spojují možnost soudního zrušení právnické osoby, popř. obchodní korporace, s důvody, které brání právnické osobě v řádném výkonu činnosti, pro niž byla založena. Soudu je svěřeno rozhodnutí o zrušení právnické osoby s likvidací v těch případech, kdy tato osoba **neplní své funkce nebo jsou vážně narušeny principy jejího fungování**. Soudní zrušení spojené s likvidací je poslední a definitivní opatření, soud proto, než k němu přikročí, stanovuje poslední **do-datečnou lhůtu k odstranění poruchy**, která situaci způsobila, pokud je ovšem odstranitelná. Rozhoduje-li soud o zrušení právnické osoby s likvidací, přísluší mu též **ustanovení likvidátora**.

Obecné ustanovení § 172 odst. 1 obč. zák. uvádí jako důvody soudního zrušení nezákonnou činnost právnické osoby vykonávanou v takové intenzitě, že to závažným způsobem narušuje veřejný pořádek, neplnění předpokladů pro vznik právnické osoby a neexistenci statutárního orgánu po dobu dvou let. I speciální úprava v zákoně o obchodních korporacích svěřuje soudu rozhodování o zrušení obchodní korporace, pokud se v její činnosti objeví závažné poruchy.

Ustanovení § 93 z. o. k. váže **soudní rozhodnutí o zrušení obchodní korporace** na pozbytí jejího podnikatelského oprávnění, neschopnost výkonu její činnosti po dobu delší než jeden rok obecně nebo na nepřekonatelné rozpory mezi společníky – zde bez určení lhůty, popř. provozování činnosti, kterou mohou vykonávat jen fyzické osoby, bez pomoci těchto osob.

Vedle toho obsahuje zákon o obchodních korporacích celou řadu dalších speciálních ustanovení dovolujících zrušit korporaci s likvidací rozhodnutím soudu. Účelem těchto úprav je reagovat na některé poruchy v činnosti korporací, které se nepodařilo zvládnout ani v náhradních lhůtách, a poskytnout právní jistotu o statusu korporace. Přehled těchto situací je uveden v kap. 1.2. Pro většinu z nich je charakteristické, že soud může zahájit řízení i bez návrhu a jeho rozhodnutí je současně rozhodnutím o vstupu korporace do likvidace a ustanovení likvidátora.

V rozhodovací praxi vyšších soudů se problematika jmenování likvidátora soudem objevovala natolik často, že se vytvořila určitá judikатурní pravidla, která řeší podrobnosti jmenování likvidátora soudem. Z rozhodnutí před 1. lednem 2014 uvádíme jen ta, která jsou jednoznačně použitelná i ve změněné právní situaci.

- Likvidátorem má být soudem primárně jmenována osoba navržená návrhovatelem, je-li způsobilá být členem statutárního orgánu předmětné obchodní korporace a nebrání-li tomu jiné okolnosti (např. kolize zájmů likvidátora a obchodní korporace).⁹⁶
- Soud jmenuje likvidátorem soudem zrušené právnické osoby v první řadě osobu vhodnou, kteroužto je osoba, která kromě toho, že splňuje předpoklady výkonu funkce člena statutárního orgánu příslušné právnické osoby a se svým jmenováním do funkce likvidátora souhlasí, má i informace o rušené právnické osobě nebo je dostatečně zběhlá ve výkonu funkce likvidátora či má k výkonu této funkce dostatečně znalosti a schopnosti.⁹⁷
- Do funkce likvidátora by soudem vůbec neměla být jmenována osoba z řad společníků (§ 71 odst. 2 obč. zák.), po níž výkon takové funkce nelze spravedlivě požadovat.⁹⁸

⁹⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 7 Cmo 523/2016.

⁹⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 4. 2017, sp. zn. 7 Cmo 425/2015.

⁹⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 1. 2005, sp. zn. 7 Cmo 82/2004.

2.3.2. Specifika u likvidátora jmenovaného soudem

Nucené jmenování likvidátorem

Na rozdíl od jmenování likvidátora členy nebo společníky právnické osoby nebo příslušným orgánem právnické osoby může soud jmenovat likvidátorem též osobu, která k tomu **nedala svůj souhlas**, pokud se jedná o **člena statutárního orgánu zrušené právnické osoby**. Toto zákonné pravidlo je podmíněno tím, že ke jmenování likvidátora nebyla navržena jiná osoba, navrženou osobu nebylo možno jmenovat, popř. nebyla navržena osoba žádná. Pomáhá překlenout situace, kdy by soud vhodného likvidátora nebyl schopen najít, resp. by při jeho hledání narážel na těžko překonatelné překážky. Současně umožňuje ustanovit osoby, které mají ke zrušené právnické osobě úzkou vazbu a jsou lépe informovány o její činnosti, než by byl likvidátor stojící mimo zrušenou právnickou osobu. Členství ve statutárním orgánu znamená též, že daná osoba splňuje zákonné předpoklady pro to, aby se mohla likvidátorem stát (§ 189 odst. 1 obč. zák.). Ze zákonné formulace je možno dále usuzovat, že likvidátorem mohou být soudem jmenovány ty osoby, které jsou aktuálně členy statutárního orgánu, nikoli ty, jejichž funkce člena statutárního orgánu již skončila.

Nucené jmenování likvidátora bychom opět mohli chápat jako mimořádné opatření podmiňující možnost provést likvidaci jako takovou. Jak již bylo uvedeno výše v souvislosti s obecnými úvahami o jmenování likvidátora soudem, občanský zákoník proto **nepřipouští zánik jeho funkce jeho jednostranným právním jednáním**, ale vždy vyžaduje, aby byl funkce zproštěn teprve na základě soudního projednání, při němž soud ověří, zda jsou skutečně dány důvody, pro něž nelze spravedlivě požadovat, aby funkci likvidátora vykonával. Rozsah důvodů bude muset být konkretizován teprve v budoucnosti soudní judikaturou, je ale zřejmé, že může jít o důvody objektivního i subjektivního druhu (zdravotní důvody, nedostatek odborných znalostí a zkušeností, rodinné problémy osoby jmenované likvidátorem, její vztah k členům nebo společníkům právnické osoby). Pokud je zde takový důvod již v okamžiku ustanovení likvidátora, soud by jej ustanovovat neměl.

Pokud nelze jmenovat likvidátorem ani člena statutárního orgánu, jmenuje ho soud z osob zapsaných do seznamu insolvenčních správců (§ 191 odst. 4 obč. zák.). Likvidace se ujímá **osoba bez předchozích vazeb na likvidovanou právnickou osobu**, ale současně **profesně specializovaná** na insolvenční řízení, která by měla být pro vedení likvidace dostatečně odborně způsobilá. Zákon tímto dovoluje jmenovat likvidátora i v těch případech, kdy se soudu nepodaří získat osobu, která by s výkonem funkce likvidátora souhlasila, popř. osobu, která je členem statutárního orgánu likvidované právnické osoby, jde tedy o poslední východisko ze situací, u nichž nelze najít řešení více respektující individuální potřeby a zájmy likvidované právnické osoby. Pokud jde o otázku souhlasu insolvenčního správce s jeho ustanovením do funkce likvidátora, objevuje se v nauce názor⁹⁹, že osoba zapsaná do

⁹⁹ HOLEJŠOVSKÝ, J. in LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 985.

seznamu insolvenčních správců musí se svým jmenováním likvidátorem souhlasit. Argumentuje se odlišností práv a povinností insolvenčního správce v insolvenčním řízení a likvidátora při likvidaci i odlišností odpovědnostních důsledků při porušení povinností. Opačný názor oproti tomu zdůrazňuje, že nemožnost ustanovit likvidátorem jinou osobu než insolvenčního správce zpravidla značí omezený majetek likvidované společnosti, a soud by tak osobu ochotnou převzít funkci likvidátora vůbec nemusel nalézt¹⁰⁰. Podle našeho názoru je jmenování insolvenčního správce likvidátorem poslední možností, jak zajistit řádný průběh likvidace u problematických a nefunkčních právnických osob. Přikláníme se proto spíše k možnosti jmenování i bez souhlasu insolvenčního správce, avšak domníváme se, že by měl mít možnost svoje jmenování odmítnout, pokud by k tomu měl závažné věcné důvody.

I na tyto mimořádné situace pamatuje rozhodovací praxe vyšších soudů v rozhodnutích, která již byla citována:

- Soud může likvidátorem jmenovat i bez jeho souhlasu člena statutárního orgánu toliko nebyl-li návrh na jmenování konkrétní osoby likvidátorem podán či návrhu nelze vyhovět.
Nelze-li likvidátorem jmenovat ani člena statutárního orgánu, jmenuje ho soud z osob zapsaných do seznamu insolvenčních správců.¹⁰¹
- Soud může jmenovat likvidátora z osob zapsaných do seznamu insolvenčních správců, jen nelze-li likvidátorem jmenovat jinou osobu – dle § 191 odst. 1 až 3 obč. zák., tedy ani vhodnou souhlasící osobu a ani člena statutárního orgánu likvidované právnické osoby.¹⁰²
- Soud může jmenovat společníka společnosti jejím likvidátorem i bez jeho souhlasu. Vyskytnou-li se v průběhu likvidace konkrétní okolnosti, jež zapříčiní, že po likvidátorovi nebude možné spravedlivě požadovat, aby funkci nadále vykonával, může likvidátor u soudu podat návrh na své odvolání z funkce. Posouzení toho, zda lze, či nelze na likvidátorovi spravedlivě požadovat, aby ve funkci setrval, je vždy odvislé na konkrétních okolnostech případu.¹⁰³

Povinnost součinnosti

O zvláštním postavení likvidátora jmenovaného soudem svědčí povinnost součinnosti, kterou zákon ukládá třetím osobám. Z formulace § 192 obč. zák. lze usuzovat, že povinnost součinnosti je spojena se všemi situacemi, v nichž **o jmenování**

¹⁰⁰ JOSKOVÁ in JOSKOVÁ, L., PRAVDOVÁ, M., ZACHARDOVÁ, L. *Likvidace obchodních společností*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 36.

¹⁰¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 7 Cmo 523/2016.

¹⁰² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 4. 2017, sp. zn. 7 Cmo 425/2015.

¹⁰³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2002/2014.

likvidátora rozhoduje soud, a není vázána pouze na případy, v nichž soud současně rozhodoval o zrušení právnické osoby s likvidací.

Praktická realizace součinnosti vyžaduje, aby byl v prvé řadě určen **okruh osob**, na něž povinnost dopadá. Odkaz na to, že součinnost mají třetí osoby poskytnout v totožném rozsahu, jaký jim ukládá insolvenční zákon ve vztahu k insolvenčnímu správci, určuje i tyto osoby samotné. V § 43 a 44 insolvenčního zákona jsou **povinnosti uloženy jak osobám veřejného práva** (orgány veřejné správy, zejména katastrální úřady, orgány evidující motorová vozidla, notáři, soudní exekutoři), **tak i osobám soukromým** (osoby vedoucí evidenci cenných papírů, finanční instituce, provozovatelé telekomunikačních a poštovních služeb a jiné osoby, které se zabývají přepravou zásilek, vydavatelé tisku, dopravci). Výčet v insolvenčním zákoně má **demonstrativní povahu**, povinnost poskytnout součinnost může mít jakýkoli jiný orgán veřejné správy i jakákoli jiná soukromá osoba. Osoby povinné poskytnout součinnost nejsou stranami v právním vztahu k likvidované právnické osobě, nejsou tedy např. jejími věřiteli či dlužníky, zaměstnanci nebo jinými osobami, jejichž práva a povinnosti k likvidované právnické osobě je nutno vypořádat. Jsou to osoby, které mají informace důležité pro likvidaci (evidence nemovitostí, cenných papírů, ochranných známek), vedou účty likvidované právnické osoby, mají u sebe věci náležející do likvidační podstaty a jejich součinnost umožňuje likvidátorovi realizaci jednotlivých postupových kroků v procesu likvidace.

Oprávnění dovolávat se součinnosti ve smyslu insolvenčního zákona naopak **nemají** likvidátoři povolání rozhodnutím příslušného orgánu likvidované právnické osoby. Z úpravy je zřejmé, že soudní jmenování likvidátora svědčí o situaci, která je mimořádná, v níž má likvidace sankční důvod nebo je výsledkem nečinnosti právnické osoby nebo jejích členů či orgánů. Lze předpokládat, že taková likvidace nese v sobě i veřejný zájem, a zákonná úprava proto prostřednictvím odkazu na insolvenční zákon ukládá povinnost součinnosti, a to též orgánům veřejné správy.

Odkaz na insolvenční zákon určuje rovněž rozsah součinnosti, kterou jsou likvidátorovi povinny poskytnout orgány veřejné správy a další osoby. Úprava zjevně vychází ze shodného účelu součinnosti poskytované v insolvenčním řízení a při likvidaci, kterým je **zjištění všech součástí tvořících majetkový soubor**, který náleží úpadci (v insolvenční) nebo likvidované právnické osobě. Součinnost podle § 43 odst. 2 insolvenčního zákona spočívá v tom, že orgány a osoby uvedené v insolvenčním zákoně:

- poskytují insolvenčnímu správci **údaje o majetku dlužníka** a některé další údaje, které jsou nutné pro výkon správy, a to ve stejném rozsahu, v jakém by je poskytly přímo dlužníku,
- vydají nebo zapůjčí insolvenčnímu správci bez zbytečného odkladu po doručení jeho žádosti listiny nebo jiné věci, které mají u sebe a které mohou sloužit ke zjištění dlužnickova majetku,
- jde-li o údaje vedené v elektronické podobě, **umožní k údajům dálkový přístup**. Součinnost se podle insolvenčního zákona poskytuje insolvenčnímu správci na základě jeho **písemné žádosti**, tuto formu zřejmě bude nutno dodržet

i v případě součinnosti poskytované likvidátorovi. Součinnost se poskytuje **bezplatně**; nejde-li o orgány veřejné správy, přísluší tomu, kdo součinnost poskytl, právo na **náhradu s tím spojených hotových výdajů**.

Insolvenční správce je na žádost orgánů a osob, od nichž vyžaduje součinnost, povinen **doložit své ustanovení do funkce rozhodnutím insolvenčního soudu**.

Insolvenční zákon uvádí dále příkladmo způsoby poskytování součinnosti:

- a) osoby vedoucí evidenci cenných papírů sdělí insolvenčnímu správci **údaje o tam evidovaných cenných papírech**, které náleží do majetku dlužníka,
- b) banky, spořitelny a úvěrní družstva a pobočky zahraničních bank sdělí insolvenčnímu správci **čísla dlužnickových účtů**, informují jej o **stavech** těchto účtů a **po-hybech** peněžních prostředků na nich a podají mu informace o dlužnickových úschovách a vkladních knížkách,
- c) provozovatelé poštovních služeb a jiné osoby, které se zabývají přepravou zá-silek, informují insolvenčního správce o dlužnickových **doručovacích místech**, rozsahu a povaze doručovaných zásilek a **úhrnu peněžních prostředků**, které dlužník přijímá jejich prostřednictvím,
- d) poskytovatelé služeb elektronických komunikací oznámí insolvenčnímu správci údaje o dlužnickových **telefonních, dálkopisných, telefaxových a jiných elektronických stanicích a adresách**, které nejsou uvedeny v dostupných seznamech,
- e) pojišťovny sdělí insolvenčnímu správci údaje o dlužnickových **pojistných smlouvách a pojistných plněních**,
- f) vydavatelé tisku sdělí insolvenčnímu správci údaje o **inzerci**, která se týká ma-jetkové podstaty,
- g) dopravci sdělí insolvenčnímu správci údaje o **přepravovaných dlužnickových věcech** a jejich **příjemci**.

Podle znění novelizovaného insolvenčního zákona, které je účinné od 1. 7. 2017, je výslovně upravena též povinnost **součinnosti soudních exekutorů**. Soudní exe-kutor pověřený provedením exekuce v řízení, kde je povinným dlužník, poskytne insolvenčnímu správci součinnost také tak, že na jeho písemnou žádost poskytne insolvenčnímu správci údaje o majetku a závazcích a o jiných zjištěních k hospo-dářské situaci dlužníka získané v exekučním řízení. Na písemnou žádost vydá nebo zapůjčí insolvenčnímu správci také znalecký posudek vypracovaný k ocenění ma-jetku dlužníka nebo jeho části. Náklady na vypracování znaleckého posudku jsou pohledávkou postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, jestliže nebyly v exekučním řízení uhrazeny. Vzhledem k tomu, že znění § 192 obč. zák. ukládá povinnost součinnosti ve vztahu k likvidátorovi *třetím osobám*, lze dovodit, že z ní nejsou vyňati ani soudní exekutoři. Jejich součinnost může být pro likvidáto-ra velmi významná, protože ukazuje, jak je likvidační podstata zatížena dluhy, které jsou navíc splatné a nárok na ně je vykonatelný.

Obdobně jsou státní orgány a další osoby povinny poskytnout součinnost likvi-dátorovi ve stejném rozsahu jako insolvenčnímu správci i podle jiných ustanovení

insolvenčního zákona, popř. podle úpravy v dalších zvláštních předpisech (§ 43 odst. 4 insolvenčního zákona). Takovou součinnost zmiňuje insolvenční zákon výslovně v § 188, podle něhož je insolvenční správce povinen přezkoumat podané přihlášky pohledávek a provést o nich nezbytná šetření s tím, že využije součinnosti orgánů, které jsou povinny mu ji poskytnout. Tato povinnost součinnosti však zřejmě nebude při likvidaci připadat v úvahu.

Osoby a orgány, které jsou povinny poskytnout insolvenčnímu správci součinnost, **odpovídají za škodu** nebo jinou újmu, kterou způsobily, v případě, že tuto součinnost neposkytnou řádně a včas.

Ve shrnujícím pohledu na povinnost součinnosti při likvidaci tedy rekapitulujeme, že při **likvidaci** má postavení insolvenčního správce likvidátor jmenovaný soudem, kterému by výše uvedené osoby měly poskytnout informace o likvidované právnické osobě a jejím majetku, předat nebo jinak zpřístupnit listiny významné pro postup likvidace a zpřístupnit elektronicky vedené databáze s údaji důležitými pro likvidaci. Likvidátor by analogicky úpravě prokazování funkce u insolvenčního správce měl prokázat svoje ustanovení do funkce rozhodnutím soudu, který jej jmenoval likvidátorem.

Procesní specifika

Postup soudu při jmenování likvidátora se řídí zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, při absenci speciální úpravy v tomto zákoně se použije občanský soudní řád. Svou povahou je to řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob, konkrétně **řízení ve statusových věcech právnických osob**, včetně jejich zrušení a likvidace, jmenování a odvolávání členů jejich orgánů nebo likvidátora.

Věcně příslušnými jsou krajské soudy [§ 3 odst. 2 písm. a) zák. o zvláštních řízeních soudních], místně příslušný je krajský soud, u něhož je likvidovaná právnická osoba zapsána do veřejného rejstříku. Jde-li o právnickou osobu, která se do veřejného rejstříku nezapisuje, je příslušný krajský soud, v jehož obvodu má tato právnická osoba svůj obecný soud.

U řízení, která mohou být zahájena i bez návrhu, je **účastníkem řízení** navrhovatel a ten, o jehož právech a povinnostech má být v řízení jednáno. U návrhového řízení podle § 192 odst. 2 obč. zák. jsou účastníky řízení navrhovatel a ten, jehož zákon za účastníka označuje.

Řízení se zahajuje i bez návrhu, není-li zákonem stanoveno, že lze řízení zahájit jen na návrh. I bez návrhu lze zahájit řízení podle § 191 odst. 1 obč. zák., kdy právnická osoba vstoupila svým zrušením do likvidace, ale nebyl povolán likvidátor. Soud řízení zahájí bezodkladně poté, co se dozví o skutečnostech rozhodných pro vedení řízení. O zahájení řízení bez návrhu vydá soud usnesení, které doručí účastníkům do vlastních rukou. Řízení je zahájeno **dnem, kdy takové usnesení bylo vydáno**. Proti usnesení o zahájení řízení bez návrhu není přípustné odvolání.

Soud nevede přípravné jednání, ale je povinen **zjistit všechny skutečnosti důležité pro rozhodnutí**. Přitom není omezen na skutečnosti, které uvádějí účastníci, a provede i jiné důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu, než byly účastníky

navrhovány. Účastník může uvádět rozhodné skutečnosti a označovat důkazy až do vydání nebo vyhlášení rozhodnutí, popř. též v odvolacím řízení. Neprovádí-li soud dokazování, není třeba nařizovat jednání.

Soud rozhoduje ve věci samé **usnesením**. V řízení nelze rozhodnout rozsudkem pro uznání, rozsudkem pro zmeškání ani platebním rozkazem. Výrok pravomocného rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto o statusové věci fyzické nebo právnické osoby, je závazný pro každého. Funkce soudem jmenovaného likvidátora vzniká **ke dni uvedenému v pravomocném rozhodnutí soudu**, jinak **právní mocí rozhodnutí soudu o jeho ustanovení**. Likvidátor se zapisuje do veřejného rejstříku, návrh na jeho zápis podává osoba, která je označena v příslušném ustanovení zákona o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob o vedení daného druhu veřejného rejstříku.

V odvolacím řízení mohou být uváděny nové skutečnosti a důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně. K novým skutečnostem nebo důkazům odvolací soud přihledne, i když nebyly uplatněny. Bylo-li řízení možné zahájit i bez návrhu, odvolací soud není vázán mezemi, ve kterých se odvolatel domáhá přezkoumání rozhodnutí. Rozhodnutí lze přezkoumat i tehdy, pokud nebyl v odvolání ani přes výzvu odvolací důvod uplatněn.

2.4. Absence likvidátora

Důvod absence likvidátora může být dvojitý: buď **při vstupu právnické osoby do likvidace nebyl likvidátor povolán**, nebo **funkce** řádně ustanoveného likvidátora v průběhu likvidace **skončila** a zatím nebyl povolán likvidátor nový. Občanský zákoník počítá s oběma situacemi a určuje, že **působnost likvidátora** mají vykonávat **všichni členové statutárního orgánu** (§ 189 odst. 2 obč. zák.).

Pravidlo překlenuje situace, kdy likvidace již byla zahájena, avšak osoba likvidátora při likvidaci přechodně absentuje. Nelze je vykládat jako pravidelnou možnost, působnost k provádění likvidace je dána pouze likvidátorovi. Jestliže by měla osoba likvidátora z jakýchkoli důvodů dlouhodobě absentovat, resp. nebude možné likvidátora povolát ať již pro nečinnost příslušných orgánů likvidované právnické osoby, nebo pro rozpory jejich členů anebo pro nemožnost nalézt vhodnou osobu pro výkon funkce likvidátora, jmenuje likvidátora i bez návrhu soud (§ 191 obč. zák.).

Rozsah působnosti statutárního orgánu v této roli zákon výslovně nezmiňuje, ze spojení s § 193 a 196 obč. zák. však vyplývá, že skutečnost, že právnická osoba byla zrušena, vede k tomu, že statutární orgán vykonávající působnost likvidátora nerealizuje dále právní jednání směřující k naplňování běžného účelu právnické osoby, ale musí respektovat zrušení a **vykonávat pouze ta jednání, která nejsou s účinky zrušení v rozporu**. Totéž platí, pokud funkce řádně povolaného likvidátora skončila, ještě nebyl ustanoven likvidátor nový a statutární orgán jeho působnost dočasně nahrazuje.